

Les bosses d'en Brossa

A veure si ens entenem. No és que l'Isaac Brossa fos un manta. Això ha de quedar ben clar des del principi. Per comprovar-ho, repassem punt per punt la seva activitat diària, i després en parlem.

De bon matí, quan s'aixeca per anar a col·legi, es prepara l'esmorzar ell mateix, per no despertar la mare, i fins i tot es fa el llit abans de sortir de casa. Va a l'escola a peu. Però no per estalviar-se el bitllet de l'autobús ni res per l'estil, sinó perquè no li importa caminar. A classe atén les explicacions dels professors i fa les tasques que li ordenen. Els amics el tenen per bon estudiant, gairebé allò que en diuen un setciències.

I de tornada a casa no hi ha dia que no faci els deures. A més, ajuda a parlar taula, a passar l'escombra i la fregadora pel terra, a cuinar, i a penjar la roba a l'estenedor. Una joia de nen, l'Isaac Brossa.

Ara, hi ha una cosa que el treu de polleguera. Cada dia, cap a quarts de nou, l'Isaac pren la seva dutxa reconfortant amb aigua tèbia, s'engipona el pijama i el barnús i, amb les sabatilles d'estar per casa, s'entafora a la butaca del menjador i es planta a mirar la televisió. Quina meravella més meravellosa, quina pau més pacífica... És justament aleshores, com cada dia cap a les nou en punt, que sona l'alarma, una alarma que té la mateixa veu que la mare:

–Isaac, que has baixat les escombraries?

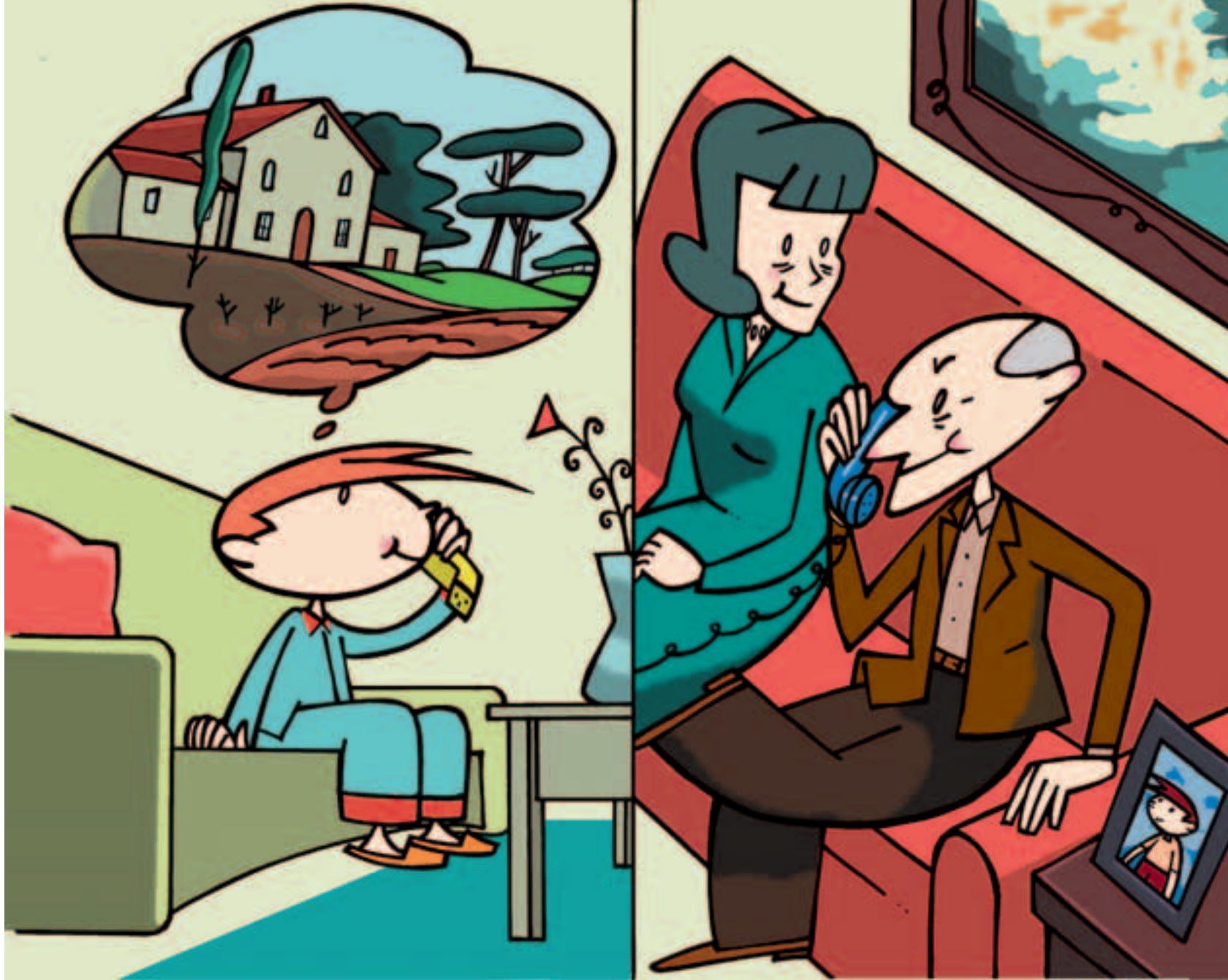
Horror, terror i espant. Se n'havia tornat a oblidar. Cada dia igual. Sabia que havia de baixar-les cada nit, i cada nit ho oblidava. No ho feia a posta, però era com si les escombraries no existissin, per a ell no comptaven. Pensem, va pensar l'Isaac. I va pensar molt, però estava acorralat, només tenia les dues alternatives clàssiques:

- a) suportar la guitza de la mare, i
- b) vestir-se de nou i baixar les escombraries.

I així, a l'escena següent, podem veure el nostre amic Isaac Brossa completament vestit, dins d'un ascensor que baixa cap al carrer, amb cara de pomes agres i una gran bossa d'escombraries a les mans.

—Però d'on surten tantes escombraries? —es pregunta cada nit el nostre amic Isaac mentre les nanses de plàstic de la bossa de brossa li seguen les mans.

A ca l'àvia Enriqueta

Ha quedat ben clar, doncs, que l'Isaac no és un manta. Si de cas un xic despistat. Això de baixar les escombraries no va amb ell. A més, no és capaç d'entendre d'on en surten tantes. I això sense comptar que els pares, a banda, ja s'encarreguen de baixar el vidre, el paper, els brics, els plàstics... Resumint, que l'Isaac està ben fart d'haver de baixar la brossa cada nit al contenidor del carrer.

Per això es va alegrar d'allò més quan els avis el van telefonar i el van convidar a passar les vacances a la masia pairal.

—I tant, que vindré, àvia —va contestar l'Isaac.

Li agradava molt estar-se a la masia dels avis. Era

un casolot immens i preciós envoltat de camps i boscos als afores del bonic poble de Sant Elies de Sotavall. Al poble podia anar en bici des del matí fins a la nit, es podia embrutar la roba, hi tenia bons amics i també ajudava els avis a arrencar patates, a collir mongetes i a aplegar els ous de les gallines. Ah, i sobretot, no hauria de baixar les escombraries durant uns quants dies...

O sí? Segur que l'àvia no li faria baixar la brossa al carrer... oi? I és clar que no. Per començar a la masia no hi havia carrer... I tampoc no hi havia contenidors. O almenys ell no els recordava. Ni verds, ni blaus, ni grocs. Ni tampoc no recordava cap camió d'escombraries. Ara que hi pensava, com s'ho feien, doncs, amb les deixalles?

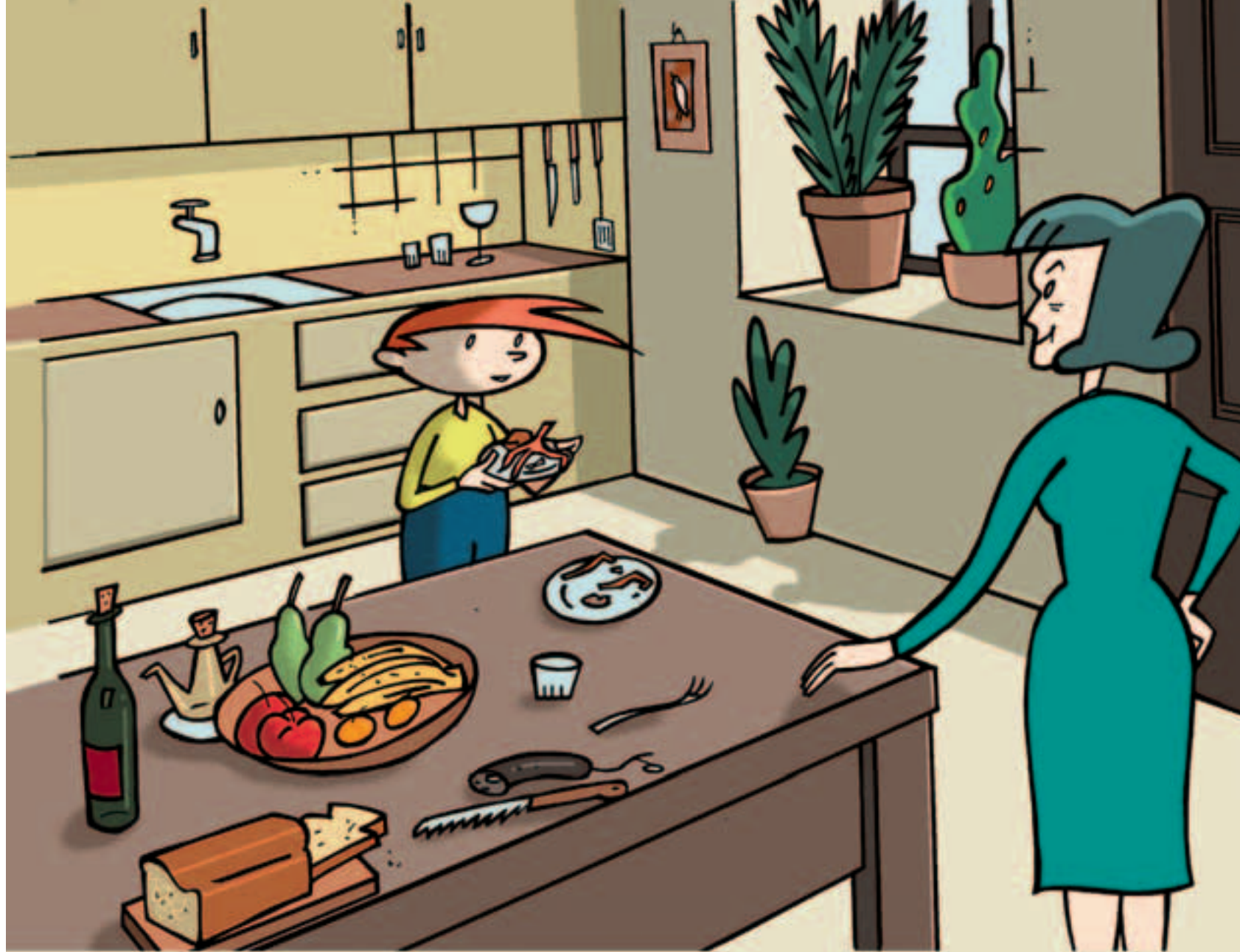

L'endemà, l'Isaac va sortir de casa molt d'hora, i a dos quarts de vuit del matí va agafar el semidirecte cap a Sant Elies de Sotavall. Al principi, el tren va travessar barris i ciutats. Però a poc a poc es van començar a veure camps i muntanyes, i l'Isaac es va mirar el paisatge amb més atenció. En poc més d'una hora i mitja va arribar a Sant Elies. A l'estació, l'avi Enric i l'àvia Enriqueta ja l'estaven esperant. Feia frescota, en aquella hora, i l'Isaac va inspirar tan fort com va poder i es va omplir els pulmons de l'aire puríssim de la muntanya. Va començar a tossir: feia una pudor terrible.

–Cof, cof. Com put! Cof, cof. Què és aquesta porqueria, àvia? –va preguntar enrabiad.

–Ha, ha –va riure l'avi–. Aquests nois de ciutat... Doncs mira, ben bé que l'has encertada. Són fems del bestiar, que alguna gent encara fa servir per adobar els camps. Els pagesos els acumulen durant uns quants mesos al femer i, després, els escampen sobre les terres de conreu per fertilitzar-les. Aquí tot s'aprofita, noi. Res no es llença.

A l'Isaac li va semblar molt enginyosa la idea, però de tota manera es va treure de la butxaca el mocador blanc i ben planxat que la mare li havia preparat i se'l va posar damunt del nas.

Aquí, tot s'aprofita

—Escolta avi Enric: i no hi ha una altra manera menys pudent d'adobar els camps?

—Oh, sí, sí, que n'hi ha. Hi ha els fertilitzants químics, que no fan gens de pudor. Però en canvi són un problema perquè contaminen les aigües dels rius. De fet, els fems, si es fan servir en grans quantitats, també contaminen. Ara, però, hi ha una cosa nova, que en diuen compost, que ni contamina ni fa pudor. Però anem cap a casa, que fa fresca.

En arribar a la masia, l'àvia va servir a l'Isaac un bon esmorzar, com és costum a pagès: costelles a la

brasa, pa amb tomàquet i embotits, fruita... La veritat és que el noi no hi estava acostumat, però amb la gana que portava i la bona pinta que feia la teca, es va anar animant i es va posar les botes.

—Estava tot boníssim, àvia —va dir content—. T'ajudo a desparar taula?

Sense esperar la resposta, l'Isaac es va aixecar i es va afanyar a recollir els plats. Aleshores, desconcertat, es va plantar al mig de la cuina.

—On llenço les escombraries, àvia? —va preguntar.

—Quin noi —va riure l'àvia—. Que ja no te'n recordes? Aquí, tot s'aprofita. Tot surt de la terra i tot torna a la terra. Fixa-t'hi bé.

Lavors, l'àvia Enriqueta va separar acuradament les restes del menjar: en una galleda, els ossos de la carn i les restes de l'embotit, en una altra les restes de fruita i d'amanida i, en un bol, peles de tomàquet i taronja. Aleshores va dir-li:

–Els ossos seran per a l'Eixerit, el gos, les restes vegetals per als porcs i les peles per a nosaltres. Aquí tot s'aprofita. Tot té un valor.

L'Isaac va posar cara de fàstic. Les peles, per a nosaltres?

–Sí, noi –va seguir l'àvia–. Que no has tastat les mermelades que faig?

–Sí, és clar. Són boníssimes. Però que no les compres al súper?

–I ara! Les faig a casa. Veus tots aquells pots de

vidre i ampolles buides al rebost? Doncs els omplirem amb mermelada, amb conserva de tomàquet i de verdures, amb rovellons...

–Així, –va preguntar el noi– tampoc no llenceu ni el vidre?

–No, no. Ja sé que a la ciutat tot us ho trobeu embolicat i embotellat, als mercats. Però aquí encara conservem els vells costums i ho aprofitem tot. Potser som menys moderns. Però, això sí: ens estalviem d'anar amb tantes escombraries amunt i avall, com feu vosaltres.

Durant tots aquells dies, l'Isaac va anar molt en bici, va fer excursions amb els amics del poble, es va banyar al riu i s'ho va passar d'allò més bé. I, cap dia, cap ni un, va haver de baixar les escombraries.

Tornada a la ciutat

La tornada a casa després d'uns dies de vacances sempre és un moment molt dur: adéu bici, hola escola. Adéu llevar-se tard, hola matinar. I, en el cas de l'Isaac, tornem-hi amb les escombraries...

En tot cas, un viatge en tren dóna molt de temps per pensar i l'Isaac se'n feia creus, de la manera com l'àvia Enriqueta, l'avi Enric i tots els seus veïns es deslliuraven de les escombraries. Ben mirat, tot tenia una explicació. Per començar, d'escombraries no en feien gaires. La carn la compraven al tall, i s'estalviaven les safates de porexpan que et donen al súper. L'àvia sempre duia un cistell, i també s'estalviava les bosses de plàstic. I si algun dia

compraven en pots de vidre, després els guardaven per fer conserves. De manera que les úniques escombraries que feien eren les restes de menjar que, per descomptat, servien per alimentar els animals.

Realment, per a aquesta gent les escombraries no eren una nosa. Més aviat al contrari: les havien convertides en quelcom de valuós.

Està clar que a la ciutat això era bastant difícil. En el fons, pensava l'Isaac, la mare ja feia tot el que podia per minimitzar les escombraries: a casa separava el paper, el vidre, els brics, el plàstic i els portava als contenidors corresponents. Però sempre quedava una estranya barreja, que era la que l'Isaac havia de baixar cada dia al carrer.

Arribat a casa, i encuriosit per la qüestió, l'Isaac va connectar-se a Internet. Hi va trobar que a la web de l'ajuntament en parlaven. Era interessant. L'Isaac hi va descobrir que l'estranya barreja que ell arrossegava ascensor avall estava composta per dues coses: la matèria orgànica i el rebuig. La matèria orgànica corresponia gairebé tota a restes de menjar, verdures i fruites, espines de peix, sobres del dinar... El rebuig, en canvi, eren coses com la pols d'escombrar, papers bruts de cuina, cotonets o aquell plat que es trencava de tant en tant. Tot plegat suposava mig quilogram d'escombraries diàries per persona, segons la web. Encuriosit, l'Isaac va agafar la calculadora. Uns 180 quilos per persona i any que es perdien per sempre més... perquè també va trobar

que totes aquelles deixalles s'acumulaven en abocadors, els quals envaïen molt d'espai a la natura. O bé es cremaven en incineradores, unes instal·lacions que són ambientalment molt polèmiques. O bé... Compte! Aquí hi havia una cosa interessant: compostatge. Va llegir. *Compostatge: procés que accelera la descomposició de les deixalles de matèria orgànica i les transforma en un producte anomenat compost que és molt útil com a adob en conreus i jardineria...*

Compost. L'avi Enric li n'havia parlat. O sigui que a la ciutat també es podia donar valor a les escombraries... L'Isaac Brossa va decidir que havia d'investigar la qüestió.

Circuit urbà

El primer que va fer l'Isaac va ser visitar els seus amics del club 3R, que en sabien molt, de deixalles (1). Li van dir que al seu barri recollien separadament el rebuig i la matèria orgànica. Hi tenien uns contenidors marrons on es posava només la matèria orgànica, que després es portava a una planta de compostatge. De moment no li podien dir res més.

L'Isaac va decidir que calia seguir la investigació. L'entrenament que havia fet a Sant Elies de Sotavall amb la bicicleta li va anar d'allò més bé. Perquè la veritat és que perseguir el camió de les escombraries va ser dur. Sort que quan el camió s'aturava de tant en tant, ell podia descansar.

Va ser un itinerari curiós. De primer el camió va anar aplegant la brossa dels contenidors marrons. Carrer amunt i carrer avall. L'Isaac ja es començava a cansar de tant arrenca i atura't quan, de sobte,

l'itinerari va canviar. Va ser quan passaven pel costat del mercat del barri. Tot d'una, el camió es va ficar en un dels patis que envolten el mercat. Hi havia força venedors que arrossegaven caixes amunt i avall i se saludaven a crits.

En un costat del pati hi havia un contenidor enorme i al seu voltant l'olor no era de roses. En aquell contenidor anaven a parar totes les deixalles del mercat: fruites i verdures passades i també algunes restes de carn i peix. El camió ho va carregat tot, i segur que devia quedar ben ple perquè els escombraires es van acomiadar i van marxar tot seguit.

(1) Veure *El Melquíades, l'inspector i el Club 3R, una història sobre deixalleries*, en aquesta mateixa col·lecció.

I llavors va venir la part més dura de l'itinerari. El camió va agafar una carretera i ja no s'aturava més que de tant en tant en algun semàfor. L'Isaac no el podia seguir però, per sort, va veure un autobús que seguia la mateixa ruta. Va lligar la bici i va agafar el bus pels pèls. La carretera va travessar paisatges d'erms i de camps de conreu i, després, un polígon industrial.

Al final van arribar a una instal·lació on no paraven d'entrar i sortir camions. L'Isaac va baixar de l'autobús i va entrar a la planta.

–Ep, noi! Compte amb els camions!

L'advertiment venia d'un senyoràs amb mostatxo

que va sortir de l'oficina principal. L'home impressionava, i l'Isaac es va espantar una mica, però va reaccionar de seguida.

–Miri, senyor: em dic Isaac Brossa i estic molt interessat en saber què en feu, de les escombraries. Darrerament he sentit a parlar del compostatge i voldria saber com funciona tot això. He pensat que aquí...

–Home... –va dubtar l'encarregat–. Seria millor que haguessis trucat abans però... ja que ets aquí... Te'n faré cinc cèntims. Vine amb mi.

L'home del mostatxo

L'Isaac va explicar a l'encarregat la seva estada a la masia dels avis, que allí aprofitaven totes les escombraries i que no s'imaginava com es podia fer cap cosa semblant amb les deixalles de la ciutat.

—És clar —va respondre l'home—. A casa dels teus avis parlem d'uns quants quilos d'escombraries. A la ciutat en tenim milers de tones. És més difícil. Però aquí a la planta de compostatge ho intentem, i crec que ens en sortim prou bé. Veus aquells camions?

Una llarga filera de camions passaven per una balança i després descarregaven escombraries i restes de jardineria, branques, fullaraca...

—Així que arriba —va continuar l'home—, la càrrega es pesa. A continuació ve la part més desagradable. Es tracta de separar de la matèria orgànica totes les restes que no ho siguin, l'anomenat rebuig. La separació es fa a mà i és molt laboriosa, però és del tot imprescindible perquè aquests materials farien

malbé el producte final, o sigui, el compost. Per això és molt important que es faci recollida selectiva, és a dir, que la gent dipositi cada tipus de residu en els contenidors corresponents, i que separi la matèria orgànica del rebuig. Sense anar més lluny, fa un temps va venir per aquí un tal Arcadi per veure si havíem trobat un disc molt valuós que algú li havia llençat a les escombraries (2).

L'Isaac, que per cert ja coneixia l'Arcadi del barri, i també la història del disc, va veure com, efectivament, uns operaris amb guants anaven separant tots aquells materials. Realment era una feina desagradable i va pensar que, al capdevall, era lamentable que la gent barregés bosses de plàstic, papers bruts o envasos de galetes amb la matèria orgànica.

(2) Vegeu *Recollida selectiva, un tema que sona bé*, en aquesta mateixa col·lecció.

Van tornar a sortir a l'exterior. Una grua agafava les restes de jardineria, sobretot branques, i les dipositava en una trituradora. En sortien força esmicolades. L'encarregat li va explicar que aquestes restes es barrejaven amb les escombraries de matèria orgànica:

—Aquesta barreja és la matèria primera que haurem de compostar. Veuràs: es tracta que diferents microorganismes, com ara bacteris i fongs, descomponguin la matèria orgànica i la converteixin en un material de gra fi i color marró: el compost.

Aquest compost no sols és un fertilitzant molt bo per al camp i els jardins, és a dir que els proporciona nutrients, sinó que a més té una consistència excel·lent per donar estabilitat als sòls de cultiu.

A l'Isaac li va semblar increïble que d'aquella barreja, diguem-ne que repugnant, pogués sortir res de bo.

—Però no et pensis que tot és bufar i fer ampolles —va afegir l'home—. Tot el procés s'ha de seguir de prop i s'han de controlar algunes coses.

Finalment, compost

–Perquè el compost es faci bé –va explicar l'encarregat– cal que els microorganismes estiguin a gust, ho entens, oi? I, doncs, cal que la barreja tingui en tot moment uns graus adequats d'humitat i temperatura. Per això, a vegades, cal regar la matèria orgànica. I encara que no t'ho creguis, la calor la posen els propis microorganismes. Vine amb mi.

L'home i l'Isaac van anar a parar al davant dels túnels, una espècie de garatges amb tot i porta. Una excavadora hi ficava la barreja de matèria orgànica. En acabat, van tancar la porta. L'Isaac va posar cara de no entendre res.

–Ja està?

–No, home, no –va riure l'home–. Ara la barreja s'hi ha d'estar uns dotze dies, aquí dins. Recordes que

t'he dit que la calor la posaven els microorganismes? Doncs bé, ara es produirà el que en diuen una fermentació accelerada, que eleva la temperatura a prop dels 60 graus centígrads. Aquesta temperatura, de pas, mata els microorganismes patògens i les llavors de les males herbes. A més, durant la descomposició de la matèria orgànica, uns biofiltres recullen les males olors que s'hi hagin pogut produir. El resultat final és una matèria ja prou descomposta que, després, cal madurar. I aquesta maduració es fa a l'exterior.

–Què vol dir madurar? –va preguntar l'Isaac.

–Doncs es tracta de dipositar la matèria en unes fileres, que s'han de mullar i voltejar de tant en tant perquè els microorganismes tinguin prou humitat i oxigen per treballar. Aquest procés triga de 9 a 10 setmanes.

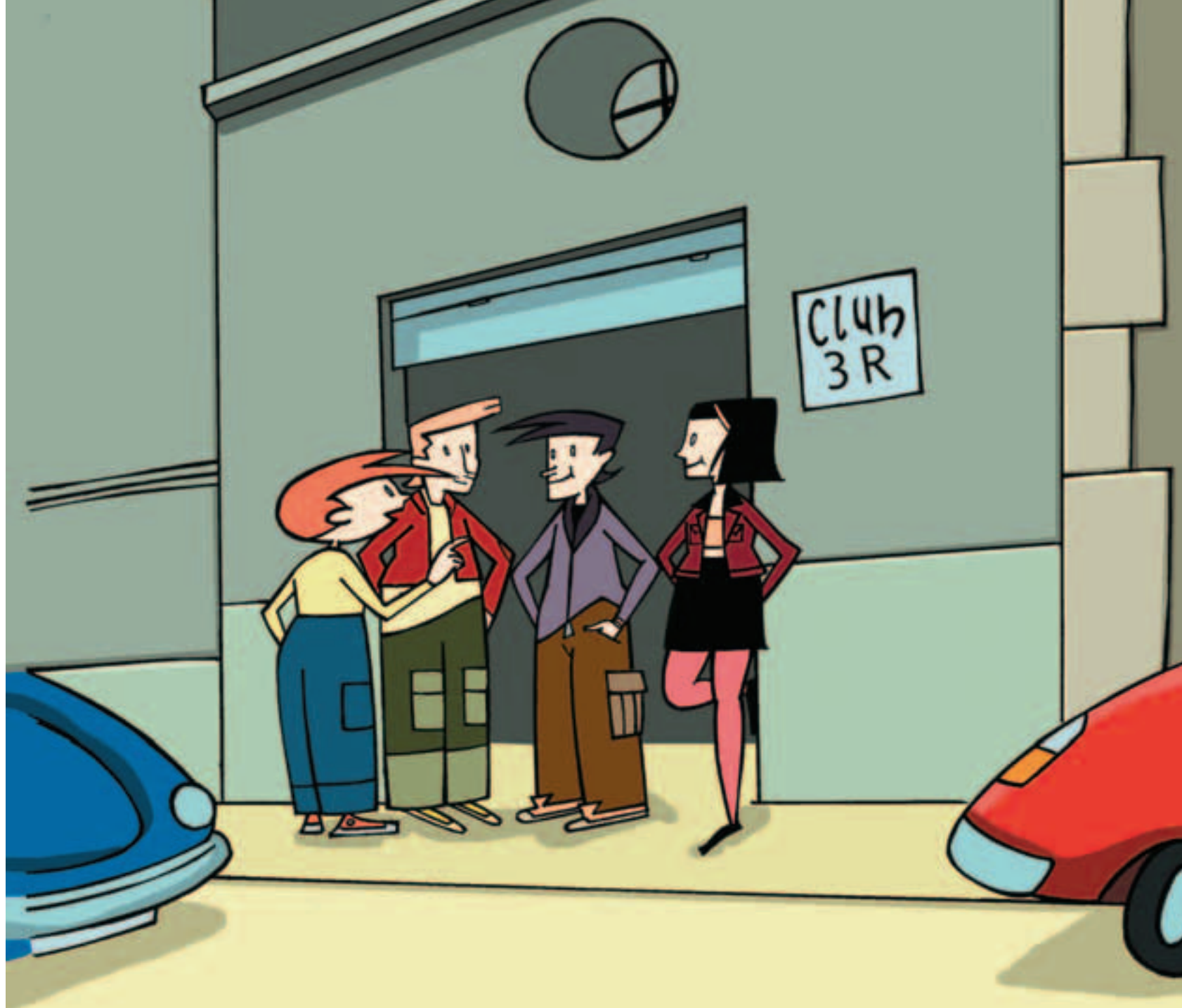
L'home va mostrar a l'Isaac les piles de compost. Eren amuntegaments allargats d'un material marronós. Una màquina voltejava les piles, perquè tinguessin una bona aeració. També hi havia uns aspersors per regar la mescla si era necessari.

—Quan el compost és ben madur, es garbella, és a dir, es passa per un sedàs perquè tingui una granulació homogènia i després ja es pot ficar en sacs i es pot vendre.

Xino-xano, van passejar-se per la instal·lació.

L'Isaac va ficar les mans en un munt de compost ja garbellat. Tenia un tacte agradable. No feia pudor. Pensava que era impossible que de tanta escombraria sortís alguna cosa útil. Però ara ho havia comprovat amb els seus ulls i amb les pròpies mans.

Al magatzem de la planta s'acumulaven els sacs de compost i alguns camions en carregaven. Per curiositat va llegir l'etiqueta de destinació d'un grup de sacs. Deia: Senyor Enric Brossa. Sant Elies de Sotavall.

Les escombraries, cosa de tots

Aquella nit, l'Isaac se'n va anar al llit capficat. Com és que al nostre barri no separem la matèria orgànica i la resta?, pensava. Però el dimecres següent, quan va tornar de l'institut, va veure que l'ajuntament havia enviat una noia a parlar amb la mare. La noia li havia regalat un cubell marró per a la matèria orgànica i també unes quantes bosses transparents que es desfeien totes soles amb la humitat. L'havia convençuda de la necessitat de tenir dos cubells a la cuina, un per a la matèria orgànica i un altre per a la resta.

Quan la mare li ho estava explicant, va sonar el telèfon. Era l'avi.

—Hola avi!... Com esteu?... Jo també, gràcies. Ah!, per cert. Ja he vist que feu servir compost als camps... Que com ho sé? Un ocellet... La veritat és que és una cosa que està molt bé... com?... No, no, quan vaig venir per les vacances no el coneixia, el compost, però ara sí... Sí, ja tinc ganes de veure com creixen els tomàquets i les patates... —van riure tots dos—. Sí, de seguida que pugui pujo cap a allà, tinc ganes de veure-us...

L'Isaac va penjar el telèfon. Ara el que li venia de gust era una bona dutxa amb aigua tèbia, el pijama, i una estona mirant la televisió.

–Fas cara de cansat, fill –va dir la mare–. Apa, ves a dutxar-te que avui ja baixaré jo les escombraries.

–Ah, no –va saltar el noi com un esperitat–. Ara mateix les baixo. Això de les escombraries ara és cosa meva.

L'Isaac Brossa havia après moltes coses. I entre d'altres, que ara calia utilitzar dues bosses: una amb la matèria orgànica i una altra de plàstic amb la resta. Va agafar les dues bosses i, tot pinxo, amb cara de pomes dolces, les va baixar amb l'ascensor.

Editorial Mediterrània

ISBN 84-8334-245-6

9 788483 342459

Tria el color i Guanya

Programa Metropolità
de Residus

ISAAC BROSSA

A LA MASIA DELS AVIS.

UN VIATGE AL COMPOSTATGE

Ciutat i Natura – 22

Benvolguts amics,

Organitzar la recollida de les escombraries no és una situació nova ni moderna. Ens diuen els arqueòlegs que, a les ciutats que construïen els ibers, ja es disposava d'un espai per abocar-hi tot el que no servia i podia molestar prop de les cases. Alguna plat trencat, una espasa oscada o trossets d'ossos d'animal que no es podien aprofitar formaven aquells primers abocadors.

No fa pas massa anys, quan els pares i els avis eren petits, la brossa de les ciutats es recollia amb carro estirat per un cavall. Cadascú baixava la seva galleda al carrer i l'escombraire l'abocava dins del carro. Com que no hi havia moltes bosses de plàstic, es posaven alguns fulls de diari per protegir la galleda de zenc.

Ara que comencem el segle XXI, la situació ha variat força. Al carrer hi ha contenidors de colors diferents per recollir la brossa de manera separada. Els contenidors es buiden en moderns camions, durant la nit, per no provocar embussos de trànsit. Però, com hem arribat a aquesta situació? No hi ha només un motiu. La veritat és que a les ciutats cada cop hi vivim més persones. També és cert que cada cop mengem més i més bé, però ens han de portar els aliments de molt lluny i per això calen envasos que els protegeixin. Els envasos de tot tipus s'han convertit en residus i no sabem què fer-ne.

Els que tenim la responsabilitat de vetllar perquè les escombraries no siguin un problema a les ciutats, cada cop ho tenim més difícil. Ens cal trobar sistemes per recuperar els materials que encara es poden fer servir, com el paper, el metall o el vidre. També ens cal trobar llocs per posar-hi instal·lacions per reciclar materials i sistemes de recollida ràpids, nets i eficients. Però sobretot, allò que ens cal, és trobar una certa complicitat amb els ciutadans de totes les edats perquè les escombraries d'avui no siguin un problema demà.

Fa temps que vam començar a recollir el vidre per reciclar-lo. Animats per l'èxit de la col·laboració ciutadana vam recollir també el paper i després diversos tipus d'envasos de plàstic o llauna. Ara podem anar una mica més endavant i recollir, per separat, les restes de menjar, les flors seques, les closques d'ou... amb la intenció de fer-ne compost, un producte que té moltes utilitats, com veureu en aquest conte. Recollir i tractar les deixalles orgàniques de les ciutats suposa gairebé resoldre la meitat del problema. Tanmateix, no podem fer-ho sense vosaltres.

Crec que una societat moderna com la nostra s'ha de distingir pel respecte al medi ambient, no per les tones de menjar que consumeix ni per les tones de residus que produeix.

José Cuervo Argudín

President de l'Entitat Metropolitana del Medi
Ambient

2ª edició: març de 2004

© Text: Gonçal Luna

© Il·lustracions: Pere Joan/Gabi

© Editorial Mediterrània, S.L.

Guillem Tell, 15, entl. 1a

08006 Barcelona

Tel. 93 218 34 58 – Fax 93 237 22 10

editorial@emediterrania.com

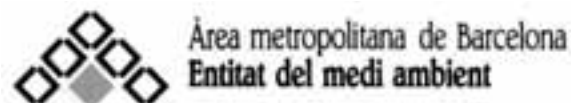
<http://www.emediterrania.com>

ISBN: 84-8334-245-6

DL: B-14.035-2004

Fotomecànica i impressió: Cabero - Barcelona

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Editorial Mediterrània

Plantes de compostatge a l'Àrea Metropolitana de Barcelona:

Castelldefels. Ctra. de la Sentiu s/n
Sant Cugat del Vallès. Can Calopa. C-1413 km 6,5
Torrelles del Llobregat. Can Gallina s/n

Ecoparcs que inclouen plantes de compostatge:

Ecoparc Barcelona. Carrer A, 26. Barcelona
Ecoparc 2. Accés provisional pel polígon industrial Can Salvatella. Montcada i Reixac

Si esteu interessats en conèixer com funcionen aquestes instal·lacions, podeu concertar una visita al telèfon 93 223 51 51.

Si voleu obtenir més informació: www.ema-amb.com
Entitat Metropolitana del Medi Ambient
Carrer 62, 16 -18
08040 Barcelona